

**Justiitsministeerium
Kriminaalpoliitika osakond**

KOHALIKE OMAVALITSUSTE KURITEOENNETUSTÖÖ

Analüüsi aruanne

Anu Leps

Tallinn 2007

Järeldused

Analüüsi eesmärgiks oli saada ülevaade kohalike omavalitsuste kuriteoennetusalasest tegevusest ning kohalike omavalitsuste ootustest riigile seoses kuriteoennetusalasest tegevuse koordineerimisega.

1. Enamus vastanud kohalike omavalitsuste esindajatest arvab, et peamine vastutus turvalisuse tagamise eest lasub politseil.
2. Kohalikes omavalitsustes on kuriteoennetusalaste tegevuste koordineerimine ja vastutuse ulatus määratlemata.
3. Üle-eestiliselt on spetsiaalseid kuriteoennetuse komisjone loodud vähe.
4. Kohalik omavalitsus toetab kuriteoennetusalast tegevust projektipõhiselt, st omavalitsustes ei ole loodud selle valdkonna jaoks püsivat töökohta ega eraldatud eelarvelisi vahendeid.
5. KOVide poolt elluviidud kuriteoennetusalast tegevust pidasid enamik vastajaid mitte eriti edukaks. KOVide kuriteoennetusalasest tegevuskava täitmist hinnati samas piisavaks.
6. 2006. aastal kohalikes omavalitsustes tehtud kuriteoennetusalast tegevust saab määratleda nõ esmatasandi ennetustööks (sotsiaalsete ennetusmeetmete elluviimiseks), kus peamist tähelepanu pöörati inimeste teadlikkuse tõstmisele ja elanikkonna positiivsele kaasamisele. Elluviidud tegevused olid enamasti projektipõhised.
7. Kuriteoennetusalaste tegevuste elluviimine sõltub omavalitsuste otsusetegijate huvitatusest või huvipuudusest antud valdkonna suhtes.
8. KOVide kuriteoennetusalasest tegevuses oodatakse riigilt rahalise toetuse eraldamist, seejärel politsei poolt kohaliku kuritegevuse statistika analüüsimist ning kolmandaks elanike küsitlemist selleks, et välja selgitada kuriteo- ja turvatunde probleeme.
9. Kohalikud omavalitsused ootavad riigilt toetust ka kuriteoennetusalasest tegevuse elluviimiseks eelkõige metoodika küsimustes (nt ennetusmeetmete valiku tutvustamine) ning vastajate hinnangul peaks omavalitsus enam panustama kuriteoennetusalasteks tegevusteks raha ja inimressursi leidmisele.
10. Paljudel KOVide esindajatel ei ole infot Justiitsministeeriumi kuriteoennetusalasest projektikonkursist ega ka kodulehest www.kuriteoennetus.ee.

Ettepanekud edasise tegevuse kavandamiseks:

1. Justiitsministeeriumil planeerida kuriteoriskide kaardistamise ning hindamise, prioriteetide määratlemise, kuriteoennetusmeetmete rakendamise, kohaliku koostöövõrgustiku kujundamise, vms alaseid nõupidamisi, koolitusi ja ka juhendmaterjalide koostamist kohalike omavalitsuste juhtidele, ametnikele ja koostööpartneritele lähtudes olemasolevatest ja valmivatest käsiraamatutest¹ ning selleks et soodustada kohalike omavalitsuste poolset aktiivsemat kuriteoennetusalasest töö korraldamist, sh inimressursi ja rahalise ressursi eraldamist.
2. Justiitsministeeriumil levitada infot kohalikele omavalitsustele kuriteoennetuse projektikonkursi toimumisest ja www.kuriteoennetus.ee kodulehest, selleks et kaasata omavalitsusi senisest enam projekte esitama ja ka külastama kodulehte meetodiliste nõuannete saamiseks.
3. Korrakaitseaduse eelnõus² on sätestatud süütegude ennetamise süsteemi kirjeldus, mis selgitab lahti riigi ülesanded süütegude ennetamisel. Kohalike omavalitsuse osas oleks vajalik kohaliku omavalitsuse korralduse seaduses täpsemalt määratleda kohaliku omavalitsuse ülesanded ja vastutus turvalisuse tagamisel ja kuriteoennetusalasest tegevuse elluviimisel. Antud täpsustused tuleks ette valmistada koos korrakaitseaduse rakenduseseaduste muudatusettepanekutega.

¹ „Kuidas ennetada kuritegevust kohaliku omavalitsuse tasandil“ (JM 2002) ja „Ülevaade kuriteoennetuse planeerimisest“ (valmib oktoobris-novembris 2007)

² Korrakaitse seaduse eelnõu

Sisukord

Sissejuhatus.....	5
1. Kuriteoennetuse põhimõtted.....	5
2. Kohalike omavalitsuste ülesanded ja vastutus kuriteoennetusega seonduvates valdkondades.....	6
3. Justiitsministeeriumi kohalikele omavalitsustele suunatud tegevus	8
4. Küsitluse analüüs	10
4.1. Kuriteoennetustöö vastutus	10
4.2. Kuriteoennetustöö ja -komisjon.....	10
4.3. Kohaliku ennetustöö rahastamine	12
4.4. Koostöö kuriteoennetuse alal	12
4.5. KOVi kuriteoennetusalane tegevus.....	12
4.5.1. KOVi kuriteoennetusalase tegevuse ja tegevuskava hindamine	13
4.5.2. KOVi kuriteoennetusalase tegevuse iseloomustus	13
4.5.3. Kuriteoennetusalase tegevuse elluviimise takistajad	14
4.5.4. KOVi kuriteoennetusalase tegevuse elluviimiseks vajalikud asjaolud ...	14
4.6. Justiitsministeeriumi projektikonkursi ja www.kuriteoennetus.ee kodulehe kasutamine	15
4.7. KOV abivajadus seoses kohaliku kuriteoennetustöö korraldamisega.....	16
Lisa 1 KOVide küsitlusankeet	17

Sissejuhatus

Analüüsi eesmärgiks oli saada ülevaade kohalike omavalitsuste kuriteoennetusalasest tegevusest ning kohalike omavalitsuste ootustest riigile seoses kuriteoennetuslasest tegevuse koordineerimisega.

Viimati kaardistati kohalike omavalitsuste kuriteoennetusalast tegevust aastal 2003. Seekordse ülevaate tegemise eesmärgiks oli esiteks andmeid uuendada ja teiseks andmeid koguda otse omavalitsustelt. Viimati saadi KOVide kohta andmeid maavalitsustelt ja seega ei saanud olla kindel selles, et maavalitsustest andmete saamiseks omavalitsuste poole üldse pöörduti. Maavalitsus võis vastused ka ise kokku panna, algandmeid täpsustamata.

Metoodika

Eestis on 227 omavalitsust, neist 33 linna ja 194 valda. KOVide ennetustöö küsitluse valim koosnes 235 omavalitsusüksusest. Lisandunud 8 omavalitsusüksust olid Tallinna linnaosad.

Küsitlus viidi esmakordselt läbi ajavahemikul 10. aprill – 30. aprill 2007.a. Kuna vastuseid laekus määratud tähtjaks vähe, siis pikendati küsimustikule vastamise aega 30. aprillist 2007. aastal 11. maini 2007. aastal.

Küsimustik koostati Rootsi Kriminaalpreventsiooni Nõukogu kohalike omavalitsuste ennetustöö kaardistamise küsimustikule tuginedes, kellelt saadi ka nõusolek küsimustiku kasutamiseks. Rootsi küsimustik kohandati Eesti oludele sobivaks ja küsitlus viidi läbi veebiküsitlusprogrammi QuestionPro³ kaudu (küsimustik Lisa 1).

Küsimustikul vastas täies mahus 84 isikut⁴. Küsimuste vastuste analüüsis kasutati ainult nende 84 inimese vastuseid, kes vastasid tervele küsimustikule. Küsimustikele vastati enamasti valdadest - 79% (66). 76% (64) vastanutest on igapäevaselt omavalitsuses tegelemas kas sotsiaaltöö või haldusalaste küsimuste ja teemavaldkondadega. Üksikutel juhtudel tegeleti konkreetselt korrakaitse või muid turvaküsimusi puudutavate valdkondadega.

1. Kuriteoennetuse põhimõtted

Kuriteoennetuslasest tegevuse võib mõtteliselt jaotada kolmeks:

1. kuriteoennetus mittetulundusühingute ja kodanike osalusel,

³ <http://www.questionpro.com/>

⁴ Valikvastustega küsimuste puhul võimalik välja tuua konkreetsed arvnäitajaid vastustes, kuna küsitlusprogrammi ebatäpsus ei võimaldanud seda teha.

2. kuriteoennetus omavalitsuspiirkondades,
3. kuriteoennetus riigi tasemel,

Omavalitsuste osalemine kuriteoennetuses seisneb ennetavate ja turvalisust suurendavate kuriteoennetusmeetmete väljatöötamises ning nende rakendamises oma piirkonnas. Kuriteoennetusmeetmete väljatöötamine peaks tuginema kuritegevuse olukorra analüüsile ja teistele sotsiaalmajanduslikele näitajatele piirkonnas. Kohalike omavalitsuse koostöövõrgustike koolitustest ja ka väljaspool koolitusi omavalitsusametnikega suheldes on selgunud, et enamasti siiski kohalike omavalitsuste (*edaspidi KOVide*) tegevus ei tugine kuritegevuse olukorra analüüsile ning kuna KOVidel ei ole otseselt määratletud seadusandlikul tasemel kohustust kuriteoennetusalast tööd enda piirkonnas korraldada, siis tegevusi viiakse ellu vabatahtlikkuse alusel ning omavalitsuse ennetustööks leitakse eelarvelised vahendid kas omavalitsuse eelarvest või projektitoetustest.

Riik on kohalikele omavalitsustele kuriteoennetusalaste tegevuste elluviimisel moraalseks toetajaks ja infoandjaks, vähesel määral ka rahastajaks projektitoetuste eraldamise kaudu (nt politseisüsteemi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Justiitsministeeriumi projektitoetused).

2. Kohalike omavalitsuste ülesanded ja vastutus kuriteoennetusega seonduvates valdkondades

Laiemas mõttes on kohaliku omavalitsuse ülesandeks kogukonna elu juhtimine⁵. Kohalikele omavalitsusele funktsioonide andmisel lähtutakse põhiseadusest, mis lubab kohalikele omavalitsustele ülesandeid anda ainult seaduse või lepingutega. Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 6 määratleb kohaliku omavalitsuse vastutusvaldkonnad, milleks on haridus, kultuur ja sport, sotsiaalhoolekanne, tervishoid, kommunaalmajandus, infrastruktuuri korrashoid, jäätmemajandus, planeerimistegevus jt. Need nimetatud valdkonnad on kõik seotud ka turvalisema elukeskkonna kujundamisega, ehk kuriteoennetusalaste tegevuste planeerimise ning elluviimisega. Kohalike omavalitsuste vastutusvaldkondade kirjeldustele on lisatud analüüsi autori hinnangud praegusele olukorrale ja need tuginevad aruteludele spetsialistidega, nende tagasisidele erinevatest temaatilistest kohalike omavalitsuste nõupidamistest, koolitustest ja ümarlaudadest. Seega hinnangud on subjektiivsed ja ei pruugi kajastada kõikide omavalitsuste realselt olukorda. Väljendatud hinnangutega on soovitud näidata üleüldisemaid valupunkte, mida on täheldatud kohalike omavalitsuste vastutusvaldkondade täitmise juures.

Hariduse alal on kohalikel omavalitsustel kohustus hoolitseda enda hallatavate põhi- ja keskkoolide halduse ja ka õpetamisteenuse eest. Nii haldusküsimused kui ka õpetamisteenused seonduvad turvalisuse ja kuriteoennetuse valdkonnaga, ühelt poolt on tegemist koolikeskkonna turvalisuse tagamisega ehituslikus mõttes ja teiselt poolt erialaspetsialistide pädevuse tõstmisega turvalisuse temaatika edasiandmisel õppekava

⁵ Kohaliku omavalitsuse funktsioonid - <http://www.siseministeerium.ee/5979>

raames. Täna sel päeval on omavalitsuste jaoks suureks murekohaks kvalifitseeritud õpetajaskonna ja lisapersonali olemasolu koolis (nt sotsiaaltöötaja, huvijuht, psühholoog, jne), kes oleksid hästi ettevalmistatud selleks, et õpilastele edasi anda turvalisuse teemaga seonduvat läbi õppekava ja samas ka lahendada tekkivaid sotsiaalse iseloomuga käitumis- ja suhtlemisprobleeme õpetajaskonna, õpilaste ja lastevanemate vahel. Koolis soodustab suhtlemis- ja käitumisprobleeme õpetajate ajapuudus ja võimalik, et ka oskamatus sekkuda probleemide lahendamisse nende tekkimise algusjärgus.

Kultuuri ja spordi alal vastutab kohalik omavalitsus kohaliku omavalitsuse omanduses olevate raamatukogude, kultuurimajade, muuseumide, spordirajatiste ning muude valdkonna asutuste ülalpidamise eest. Spordi valdkonnas korraldab ja finantseerib kohalik omavalitsus oma territooriumil läbi viidavaid spordiüritusi.

Noorte inimeste puhul on kuritegevuse probleemidest eemalhoidmiseks vajalik neid siduda selliste tegevustega, mis neile huvi pakuvad ja mis nende aega positiivselt ja kasulikult sisustaks. Tihtipeale on nendeks positiivseteks ajaveetmisvõimalusteks igasugu kokkupuuted kultuuri ja spordiga. Seega peavad omavalitsused jätkuvalt püüdma leida võimalusi noortele vaba aja sisustamiseks, et seeläbi tagada omavalitsuspiirkonnas noorte positiivne kaasatus ning ennetada noorte õigusrikkumiste toimepanekut.

Tervishoiu alal vastutab kohalik omavalitsus esmatasandi tervishoiuteenuste osutamise eest (nt valla- ja linnaarsti töötasu, velskripunktide ülalpidamise kulud) ning korraldab tema territooriumil asuvate tervishoiuasutuste nagu haiglad ja kliinikud ülalpidamist.

Tervishoiualaste tegevuste korraldamise ja kuriteoennetuselase tegevuse elluviimise kokkupuutepunktiks on enamasti sõltuvusainete temaatika. Sõltuvusainete tarvitamise ennetamise osas on omavalitsustes juba ühtteist tehtud, kuid samas on veel mitmeid vajakajäämisi, eelkõige sõltuvusainete tarvitamise diagnostika ja ravi ning rehabilitatsiooni pakkumise alal. Jõudumööda on tehtud ennetustööd noorte hulgas – nt politseinike ja muude spetsialistide loengud erinevates kooliastmetes, tubakavabade klasside liikumise arendamine ja ka sõltuvusainete tarvitamise avastamiseks korraldatud reidide teostamine nii avalikus linnaruumis kui ka kooliüritustel.

Sotsiaalhoolekande valdkonnas vastutab kohalik omavalitsus sotsiaalabi ja vanurite, puuetega inimeste ning teiste abivajajate hoolekande (sh avahoolduse) korraldamise ning vanadekodude, turvakodude ja teiste sotsiaalhoolekande asutuste ülalpidamise korraldamise eest. Sotsiaalhoolekande kuriteoennetuse mõttes eeldab probleemsete isikute märkamist, probleemide lahendamisse sekkumist ja probleemsete isikute abistamist nii, et nad oleksid suutelised edaspidi iseseisvalt toime tulema. Turvalisemat elu omavalitsuses tagab kindlasti töötuse vähendamine, pikaajaliste töötute ja ka töökogemuseta inimeste töölerakendamine ning seeläbi positiivse kaasatuse tagamine.

Paljudes omavalitsustes ei ole veel kaardistatud kohaliku piirkonna probleemsed isikud ning samuti on muresid neile sobivate sekkumiste planeerimisel ning elluviimisel ning liiga innukalt tegeletakse bürokraatliku paberimajanduse korraldamise ja toetuste väljamaksmisega.

Kommunaalteenuste ja infrastruktuuri korrashoiu alal vastutab kohalik omavalitsus elamu- ja kommunaalmajanduse korraldamise ning vastavate teenuste (vesi, küte,

kanalisatsioon jt) osutamise eest. Kohaliku omavalitsuse vastutusalasse kuulub ka ühistranspordi korraldamine ning teede ja tänavate korrashoid. Probleemsete sihtgruppide puhul (nt töötud, endised kinnipeetavad, vms) on omavalitsuse poolt majutusvõimaluse pakkumine oluline, kuna antud isikud ei ole enamasti võimelised ilma toetatud elamise pakkumiseta iseseisvalt hakkama saama ja seega tuleb jätkata sotsiaalmajutuse võimaluste loomist ja olemasolevate asutuste arendamist. Teine kuriteoennetuse alal rolli mängiv valdkond on infrastruktuuri ja avaliku ruumi arendamine turvalisuse aspekte arvesse võttes (nt tänavavalgustuse parandamine, liiklusohtrlike ristmike ümberehitamine, jne). Vastavalt planeerimis- ja ehitusseadusele on kohalike omavalitsuste kohustus korraldada üld- ning detailplaneeringu algatamist ja koostamist. Uute üld- ja detailplaneeringute tegemisel tuleb lähtudes planeerimisseadusest arvestada võimalike kuritegevusriskidega ning kui neid riske arvesse võetakse, siis seeläbi planeeritakse ka turvalisemat elukeskkonda läbi ehituslike lahenduste.

Korraldajate ja päästeteenistuse valdkonnas on kohalike omavalitsuste vastutada avaliku korra järelvalve ning kodanikukaitse korraldamine. Avaliku korra tagamisel ja kodanikukaitse korraldamisel on omavalitsused teinud edasiminekuid küllaltki erinevalt. Suuremates linnades on sellele valdkonnale enam tähelepanu pööranud ja ka lisajõude tegevusse rakendanud – nt Tallinna linnas tegutseb munitsipaalpolitsei ja aktiivselt tegutsevad vabatahtlike päästjate ning abipolitseinike liikumised. Samas aga väiksemates kohtades ei panustata ressursse korraldajate valdkonda lisaks riiklikule politseile. Kohalike omavalitsuste tase on avaliku korra tagamisel ja kodanikukaitse korraldamisel üleeestiliselt vägagi ebahühtlane.

3. Justiitsministeeriumi kohalikele omavalitsustele suunatud tegevus

Justiitsministeeriumi kohustuseks on riigi tasemel koordineerida kuriteoennetusala tegevust. Läbi on viidud kuriteoennetusala koolitusi kohalikele omavalitsustele ja teistele kohalikele potentsiaalsetele kuriteoennetustöö osalistele (politsei, sotsiaalhoolekanne, lastekaitse, MTÜd, jne). Suuremaid üle-eestilisi koolitusi on tehtud koostöös välispartneritega, eelkõige rootslaste ja inglasega.

Enamus suurematest koostöö- ja ennetusmeetodite alastest koolitustest on läbi viidud ajavahemikul 2001-2003 (kokku umbes 15-20) ning alates 2003. aastast on läbi viidud ümarlaudu ja seminare konkreetsematel teemadel, nt turvalise linnaplaneerimise võimalused, alaealiste kuriteoennetus, jt. Lisaks on Eesti kõrgkoolide juures läbi viidud aastatel 2003- 2007 kuriteoennetusele suunatud koolitusmooduleid (Sisekaitseakadeemias kohalikele omavalitsustele mõeldud ennetustööst, Tallinna ja Tartu Ülikoolis kuriteoennetuse teoreetilised alustest, meetoditest ja riskihindamisest).

Rootslastega koostööst õpiti nende kohalikku kuriteoennetustöö mudelit ja katsetati seda mudelit Eesti neljas erinevas omavalitsusüksuses (kahes Tallinna linnaosas, Tartu linnas ja Kilingi-Nõmme vallas). Antud pilootprojekti tulemusel koostati Eesti ja Rootsi

kogemusele tuginev käsiraamat toetamaks kohalike omavalitsuste kuriteoennetusalasest tegevuse elluviimist.⁶

Suurbritanniaga tegi Eesti tihedamat koostööd aastatel 2001-2002 PHARE 2000 „Crime Prevention“ projekti raames. Projekt keskendus Eesti erinevate regioonide ennetustöötegijate koolitamisele, hinnati Eesti riiklike tegevuskavasid, täiendati neid ja loodi kohalik koostöövõrgustik Tallinna, Pärnu ja Ida- Viru piirkonnas (need kohad olid valitud projekti pilootpiirkondadeks). Antud projekti jätkuks on mitmete projektis osalenud Suurbritannia spetsialistidega ka edasistel aastatel Eesti erinevatele ametnikele, sh kohalikest omavalitsustest koostöökoolitusi läbi viidud, keskendudes kuriteoennetusele läbi planeerimise ja projekteerimise.

Justiitsministeerium on riigieelarvelise eraldise kaudu toetanud MTÜde, sihtasutuste ja kohalike omavalitsuste projekte alates 2004. aastast (seni kokku ligi 6 miljoni krooniga). Toetust on saanud projektid, mis on valdavalt suunatud alaealiste õigusrikkumiste toimepanemise vähendamisele, koolikohustuse mittetäitmisele või uimastite tarbimisele kalduvate noorte käitumisharjumuste muutmisele⁷. 2005. a lisandus alaeesmärgina alaealiste komisjonide noori hõlmavate sotsiaalprogrammide elluviimine, 2006. a toetusprogrammide rakendamine nimetatud sihtrühma vanematele ning 2007.a erikooli noori hõlmavate sotsiaalprogrammide elluviimine. 2005. aastast toetab Justiitsministeerium pikaajaseid mittetulundusühingutest koostööpartnereid, nt 2005. ja 2006. a eraldati tegevustoetus MTÜle Eesti Naabrivalve.

2001-2003.a. on viidi läbi esialgne kaardistus KOV ennetustegevusest⁸. Kaardistust viidi läbi kirjaliku küsitlusena ja küsitleti maavalitsusi, kes pidid koondama enda halduspiirkonna kohta käiva info. Kaardistusega koguti infot maakonnas toimuvate projektide kohta, samuti koostöövõrgustiku ja spetsiaalse ennetustöö komisjoni ning ennetustöö spetsialisti olemasolu ja laiemalt kuriteoennetusalasest tegevuse toimimise kohta. Põhjalikumalt analüüsi kaardistuse pinnalt ei teostatud ning seega puuduvad senini laiapõhjalised uuringud ja seeläbi ka terviklik pilt Eesti kohalike omavalitsuste kuriteoennetusalasest tegevusest.

Seetõttu otsustati 2007. aastal läbi viia internetipõhine uuring, et kaardistada kohalike omavalitsuste kuriteoennetusalane tegevus, mis ühtlasi oleks ka aluseks korrakaitseaduse rakendamisele, sh kohalikele omavalitsustele rakenduseadustega (kohaliku omavalitsuse korralduse seadusega) kuriteoennetusalasest tegevuse alaste ülesannete ja vastutuse määramiseks.

⁶ „Kuidas ennetada kuritegevust kohaliku omavalitsuse tasandil“ - <http://www.kuriteoennetus.ee/16569>.

⁷ Justiitsministeeriumi rahastatud eraldised 2006, 2007, sh kuriteoennetusalased eraldised - <http://www.just.ee/20072>

⁸ Kaardistus KOVidest 2001-2002 ja 2003 - <http://www.kuriteoennetus.ee/16569>

4. Küsitluse analüüs

4.1. Kuriteoennetustöö vastutus

Kuriteoennetusosalase töö vastutuse osas sooviti küsitlusega välja selgitada, kes KOVis kuriteoennetusosalase töö eest vastutab ning samuti saada teada, kas vastutus on jaotatud mitmete asutuste vahel ja kui on, siis kas toimib koordineerimine erinevate tegevuste elluviimise osas.

Enamus kohalike omavalitsuste esindajatest arvab, et peamine vastutus turvalisuse tagamise eest lasub politseil ja kohalikes omavalitsustes on kuriteoennetusosalaste tegevuste koordineerimine ning vastutuse ulatus määratlemata.

KOVis ennetustöö osas peetakse peamiseks vastutajaks politseid, teisena toodi välja ennetustööd kui mõne ametniku tööülesannet ja eraldiseisev alaline komisjon on moodustatud üsna vähestel juhtudel. Vastajate seas leidis ka neid, kes tõid välja, et nende KOVis ei tegelegi keegi kuriteoennetusosalaste küsimustega. Samas esines sellist vastukaja siiski küllalt vähe.

Vastajate kommentaaridest tuli lisaks välja, et ennetustöö alane vastutus on jagatud mitmete KOV ametnike ja komisjonide vahel. Samas vastutuse jagamisel ei ole siiski määratletud ühe või teise asutuse rollid ja vastutuse ulatus ning tavapärast otsest koordineerijat ja vastutajat omavalitsuse piirkonnas kuriteoennetuse alal määratud ei ole.

Kohalikes omavalitsustes on kuriteoennetusosalaste tegevuste koordineerimine ja vastutuse ulatus enamasti määratlemata ja ilmselt esineb mitmete tegevuste elluviimisel eri ametkondade omavahelist kooskõlastamatust ning teadmatusest tingitud topelttegemist.

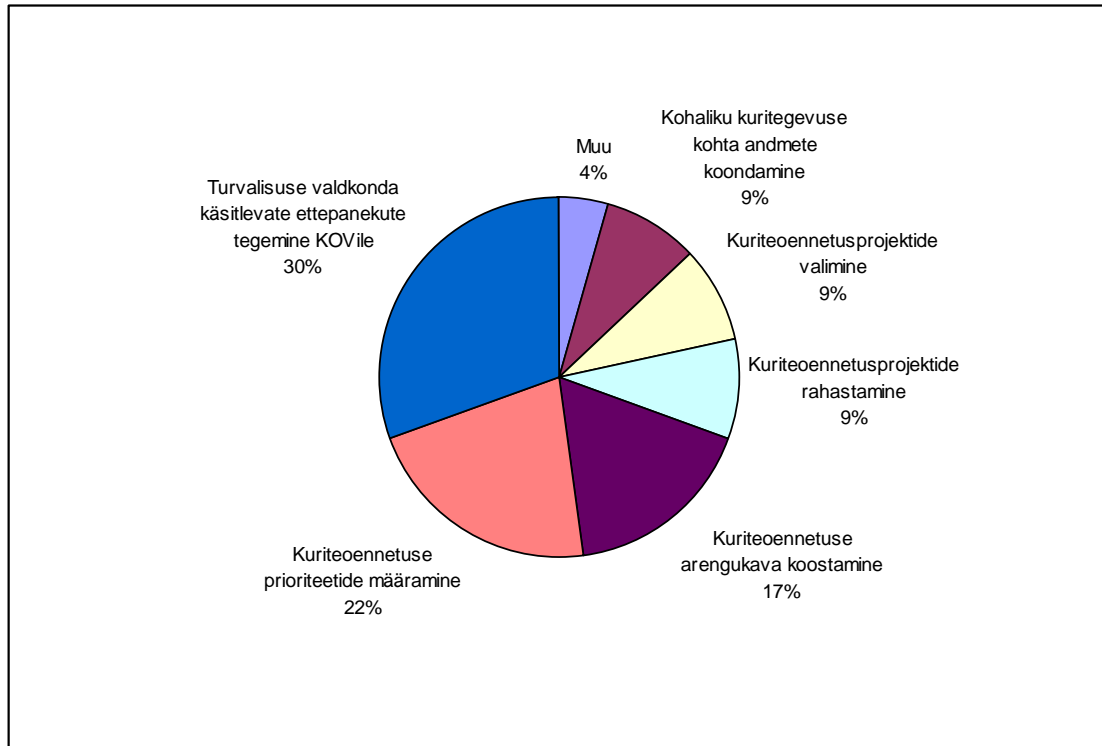
4.2. Kuriteoennetustöö ja -komisjon

Üle-eestiliselt on spetsiaalseid komisjone kuriteoennetuse valdkonna küsimuste arutamiseks ja lahendamiseks loodud vähe. Enamasti kogunevad komisjonid rohkem kui 2 korda aastas ning nende kõige olulisemaks tööülesandeks on KOVile turvalisuse valdkonda kuuluvate ettepanekute tegemine.

Enamuses toodi vastajate poolt⁹ välja turvalisuse valdkonda käsitlevate ettepanekute tegemist KOVile (7 korda), seejärel ennetustöö valdkonnas prioriteetide seadmist (5 korda) kui ka KOVi kuriteoennetustöö arengukava, tegevusplaanide koostamist (4 korda). Harvemini peeti komisjoni

⁹ Sellele küsimusele vastas kokku 23 isikut.

tegevusülesanneteks kohaliku kuritegevuse kohta andmete koondamist, kuriteoennetusprojektide valimist ja rahastamist.

Joonis 1. Kuriteoennetusalasase komisjoni peamised ülesanded.

Lisaks komisjoni ülesannetele uurisime ka komisjoni liikmete tausta, et saada selgust, kes kohaliku ennetustöö eest vastutavad ja tegevusi koordineerivad. Komisjoni koosseisu puhul toodi kõige rohkem välja KOV esindaja (7 korda), seejärel politsei (6 korda) ja vähematel juhtudel erasektori (5 korda), MTÜde (2 korda) ja valla asutuste esindaja (2 korda) kuulumist komisjoni koosseisu.

Komisjoni kokkusaamise tiheduse osas paljud vastajad arvamust ei avaldanud, kuid 7 vastajat tõid välja komisjoni kogunemise tiheduseks enam kui 2 korda aastas.

Küsimusele, kas KOVis on kunagi olnud kuriteoennetust koordineerivat komisjoni või selleks eraldi loodud ametikohta¹⁰, vastajaist 82% ütles, et sellist komisjoni ja ametikohta ei ole kunagi olnud. Väga üksikutel juhtudel on selline komisjon või ametikoht kunagi olnud ja need on kaotatud raha ja inimeste puuduse tõttu.

¹⁰ Küsimusele vastas 17 inimest.

4.3. Kohaliku ennetustöö rahastamine

Kohaliku ennetustöö rahastamise osas uuriti vastajatelt, kes nende omavalitsuses ennetustööd rahastab ja kui suures ulatuses on vastajate töökoht rahastanud ennetustööd 2006. aastal. Selgus, et enamasti rahastab tegevusi kohalik omavalitsus, üldjoontes on rahastamine projektipõhine ning populaarseimad toetussummad olid 3000 ja 5000 krooni.

Enamik vastajaid ütles, et kohalikku kuriteoennetusala tegevust rahastab kohalik omavalitsus, seejärel maakonna või KOVi alaealiste komisjon ning kolmandaks politsei. Samas toodi mitmel korral välja, et ennetustööd ei rahastata, kuna see on osa mingi ametniku põhitööst või seda tehakse projektipõhiselt. Leidus ka juhtumeid, kus raha ei eraldata, kuna ennetustöö elluviijaid ei ole ja samas puudus ka ühtne ülevaade võimalikest tegijatest.

Küsimusele, kas KOV toetas 2006. aastal rahaliselt mõnda kuriteoennetusala projekt¹¹, vastajatest pooled ütlesid, et rahalist toetust projektidele KOV poolt anti. Enamasti jagati toetust vahemikus 2000-5000 krooni, millest populaarsemaid toetussummad olid 3000 ja 5000 krooni. Üle 5000 krooniste toetussummade maksmist esines vähem kui kuni 5000 krooniste toetussummade maksmist. Samas oli juhtumid, kus toetussumma oli 10 000-20 000 krooni ja siis ka juhtumeid, kus toetussumma oli juba üle 100 000 krooni jõudes välja kuni 0,5 miljonini.

Kohalikud omavalitsused, kes küsimustikule vastasid, toetavad kuriteoennetusala tegevust, kuid seda tehakse siiski projektipõhiselt, läbi projektitoetuste eraldamise. Üldjoontes ei ole kohalikes omavalitsustes valmisolekut luua kuriteoennetusala tegevuse koordineerimiseks ametikohta ega eraldada ressursse nii selle ametikoha ülalpidamiseks kui ka regulaarseteks tegevusteks.

4.4. Koostöö kuriteoennetusala alal

Enamasti toimub koostöö politseiga, alaealiste komisjoniga, MTÜ-dega ning teise KOViga, ka naabrivalvet koordineeriva MTÜ-ga, erasektoriga ning teadus- ja haridusasutustega. Lisaks toodi välja valla erinevate asutuste omavaheline (eelkõige koolid) koostöö ning ühisettevõtmised Kaitseliidu ning sõjaväeosaga (ilmselt KOVile lähedalasuva sõjaväeosaga).

4.5. KOVi kuriteoennetusala tegevus

KOVi kuriteoennetusala tegevuse osas paluti hinnata KOV tegevuste edukust, iseloomustada, mis tegevusi oldi KOVi poolt 2006. aastal kuriteoennetusala valdkonnas ette võetud, millised olid takistused kuriteoennetusala tegevuste

¹¹ Küsimusele vastas kokku 90 isikut.

elluviimisel ja mis ootused on vastajatel nii KOVile kui ka riigile selleks, et ennetustööd edukamalt korraldada. Nendelt, kellel oli olemas kuriteoennetuse tegevuskava, küsiti, kui suures osas oli KOV suutnud täita tegevuskavas seatud ülesandeid.

4.5.1. KOVi kuriteoennetusalase tegevuse ja tegevuskava hindamine

Küsimustikule vastajad ei olnud KOVi tegevuste hindamise ja ka tegevuskava täitmise hindamisel väga optimistlikud. Samas peeti KOVides koostatud tegevuskava täitmist piisavaks.

KOV kuriteoennetusalase tegevuse hindajatest¹² 41% pidasid KOVi kuriteoennetusalast tegevust edukaks või üsna edukaks, kuid 59% siiski leidis, et nende KOVi ennetusalane tegevus ei olnud eriti edukas või oli lausa edutu.

KOVid, kus on koostatud turvalisuse teemasid käsitlev tegevuskava, on poolte vastajate (32st 17) arvates eelmisel aastal seatud ülesandeid ellu viidud ja tegevuskava täidetud piisavas ulatuses. Samas 40% vastajatest leidis, et tegevuskavas seatud ülesandeid on täidetud väheses ulatuses.

4.5.2. KOVi kuriteoennetusalase tegevuse iseloomustus

Eelneval aastal kohalikes omavalitsustes ellu viidud kuriteoennetusalane tegevus on olnud nõrge esmatasandi ennetustöö, ehk siis sotsiaalsete ennetusmeetmete elluviimine, kus peatähelepanu on pööratud inimeste teadlikkuse tõstmisele ja elanikkonna positiivsele kaasamisele. Oluliseks märksõnaks on tegevuste projektipõhisus ja süsteemsuse puudumine. Elluviidud tegevused tunduvad pigem ühekordsed kui regulaarsed ja seda kinnitab omakorda ka tegevuste elluviimise hindamine, mida enamike vastajate arvamusel kohaselt ei tehta.

Kõige enam toimus KOVides kuriteoennetust läbi kuriteoprobleemide arutamise ümarlaudadel, sellele järgnesid kohalikus trükisõnas avaldatud turvalisust käsitlevad artiklid, kohaliku kuritegevuse statistika kogumine ning KOVi arengukavasse kuriteoennetusalaste tegevuste lisamine. Lisaks toodi välja laste ja noorte vabaaja sisustamist, turvakaamerate ülesseadmist, suhtlust kohaliku elanikkonnaga ja koostööd kohaliku politseikonstaabliga.

Küsitlusele vastanud inimeste asutuste kuriteoennetusalaste tegevuste loetelu on sarnane eelnevalt toodud KOVi tegevuste loetelule. Populaarseim kuriteoennetusalane tegevus on vastajate asutustes ümarlaudadel kuriteoprobleemide arutamine, seejärel kohalikus trükisõnas artiklite avaldamine ja kolmandaks suuremaks tegevuseks on KOVi probleemsete tänavate, elamupiirkondade ning sihtrühmade (nt noored, narkomaanid) väljaselgitamine.

¹² Vastas 80 isikut.

Lisaks on ellu viidud kuriteoennetusprojekte, kohalikele elanikele kuriteoennetust käsitlevaid üritusi ning ka noorte vaba aja veetmiseks erinevaid üritusi, sh lastelaagreid. Tehtud on ka koostööprojekte politsei ja päästeametiga, korraldatud õist korrakaitsealast tegevust ning paigaldatud turvakaameraid. Enamus vastajaid leidis, et nende asutused ei ole rakendatud kuriteoennetusmeetmete elluviimist hinnanud.

Enamus küsimustikule vastajatest töötab kohaliku omavalitsuse asutuses, seega on kergelt seletatav kohaliku omavalitsuse ja ka vastajate asutuste sarnane kuriteoennetusala tegevuse elluviimise kirjeldus. Vaadates elluviidud tegevusi sisu poolest, siis enamuses on keskendunud tegevustele, mis ei eelda suuremat rahaeraldust või kui ka eeldab, siis on raha siiski eraldatud projektipõhiselt.

4.5.3. Kuriteoennetusala tegevuse elluviimise takistajad

Suurimateks takistusteks ennetusalaste tegevuste elluviimisel peetakse inimeste ja raha puudust.

Kuriteoennetusala ennetustöö elluviimist takistab:

- eestvedajate puudumine,
- asjaolu, et ei leita ühte koordineerijat ning ei suudeta määratleda vastutust;
- tiheda ja toimiva koostöö puudumine eri valdkondade vahel;
- KOVi ja politsei taotluste ja soovide omavaheline kooskõlastamine.

Kuriteoennetusala tegevuste elluviimise takistused (asja eest vedavate inimeste ja tegevuste elluviimiseks raha puudus, vastutuse määratlematus) on eeldatavasti põhjustatud omavalitsustes otsusetegijate huvitatuses või huvipuudusest antud valdkonda toetada või siis mitte toetada.

4.5.4. KOVi kuriteoennetusala tegevuse elluviimiseks vajalikud asjaolud

KOVi kuriteoennetusalas tegevuses peetakse esmaoluliseks riigipoolse rahalise toetuse eraldamist, seejärel politsei poolt kohaliku kuritegevuse statistika analüüsimist ning kolmandaks elanike küsitlemist selleks, et selgitada välja kuriteo- ja turvatunde probleeme. Kohaliku kuriteoennetuse programmi/strateegia/arengukava olemasolu ning spetsialistide arvamusalaldusi ennetusmeetmete rakendamise kohta peeti vähemoluliseks. Vastajad pidasid tähtsaks ka kohapealset tahet muuta enda ümbritsev elukeskkond turvaliseks ja suuremat huvi teha koostööd turvalisuse tagamiseks mitmete ametkondade ja elanike vahel. Välja toodi veel ametnike väljaõppe olulisust, koolides kuriteoennetusliku töö tegemist ning laiemalt riikliku kuriteoennetusala süsteemi olemasolu ja arendamist.

Kokkuvõttes saab öelda, et kohalikud omavalitsused ootavad riigilt toetust kuriteoennetusala tegevuse elluviimiseks nii metoodilises kui ka rahalises mõttes. Samuti nähakse suurt vajadust kohalike elanike hinnangute ja ka kuritegevuse statistikaanalüüside järele. Seega on vajalik ühelt poolt süstematiseerida riigipoolseid toetusvõimalusi ja teiselt poolt panustada omavalitsustes olevat inimressurssi selleks, et esmalt kohalikud probleemid välja selgitada ning seejärel sihipäraselt neile ka lahendused leida.

4.6. Justiitsministeeriumi projektikonkursi ja www.kuriteoennetus.ee kodulehe kasutamine

Justiitsministeerium avas 2005. aastal kuriteoennetuse kodulehe ja selle üheks eesmärgiks oli jagada kuriteoennetusala nõuandeid nii tavaelanikele kui ka ametiasutustes töötavatele spetsialistidele, sh kohalike omavalitsuste ametnikele ning seetõttu pidasime vajalikuks ka käesoleva küsitlusega välja selgitada teadlikkust kuriteoennetusala veebilehe olemasolust. Lisaks on alates 2004. aastast jagatud toetust projektidele ning siinkohal soovisime teada saada, kui paljud vastajad on projektikonkursil osalenud.

Kodulehekülje www.kuriteoennetus.ee olemasolust ja sisust ei teadnud 50% vastajatest midagi. 17% vastajaid olid lehe olemasolust teadlikud, kuid samas nad ei olnud ise selle sisuga tutvunud ning 33% vastajatest oli kodulehekülge ise külastanud ja seal oleva infoga tutvunud.

Seega, www.kuriteoennetus.ee olemasolust teavad vähesed.

Justiitsministeeriumi projektikonkursil ei ole osalenud 69% vastajatest, osales 20% vastajatest, 11% vastajatest ei teadnud, kas nende töökohast on konkursil osaletud.

Konkursil mitteosalemise põhjustena toodi enamike vastajate poolt välja:

- teadmatus konkursi toimumisest;
- heade projektiideede ning omafinantseeringu puudus;
- inimete ja aja puudus, st et omavalitsuses ei ole kedagi kes projekti valmis kirjutaks ja seda edaspidi ka rahastuse saamisel haldaks;
- taotluse tingimuste mahukus.

Mitmeid kordi toodi välja, et puudub töötaja, kellel oleks aega projektidega tegeleda ja neid kirjutada, seega soovitati omavalitsustele projektidega tegelemise ülesanne planeerida konkreetset töökohta luua võimaldava finantsressursi arvestusse.

Küsitluses osalenud kohalikud omavalitsused ei tea suuremas enamuses, et Justiitsministeerium projektipõhiselt kuriteoennetust toetab. Need, kes siiski infot omasid, ei ole ka alati projekti esitanud, kuna neil on nappinud omafinantseeringu vahendeid ja ka häid ideid, selleks et teistega konkureerida. Levinud probleemiks

omavalitsustes on küsitlusele vastajate hinnangul projektikirjutajate ja projektide elluviijate puudus.

4.7. KOV abivajadus seoses kohaliku kuriteoennetustöö korraldamisega

KOV-i vajaduste hindamisel jagunes vastukaja kaheks – ühed olid ootused riigile ja teised ootused omavalitsustele. Riigi poolt oodatakse enamasti meetodilist abi kohalikus omavalitsuses ennetustööd korralduse alustamiseks ning omavalitsustelt oodati reaalset abi rahalise ja inimressursi eraldamise näol.

Enamike vastajate arvates oleks KOV-i vaja edukama ennetustöö korraldamiseks toetada:

- võimalike ennetusmeetmete valiku tutvustamisega;
- kuriteoennetuse programmi/arengukava/strateegia koostamiseks konsultatsioonide andmisega;
- kohaliku kuriteoprobleemistiku väljaselgitamiseks meetodite tutvustamisega;
- KOV-i palgalise ametikoha loomisega ning rahalise toetuse eraldamisega;
- kohapeal politsei kättesaadavuse ning mehitatuse tagamisega .

Lisa 1 KOVide küsitlusankeet

1. Millises piirkonnas asub Teie töökoht?

Lõuna

Põhja

Lääne

Ida

2. Kus asub Teie töökoht?

Linnas/ linnaosas

Vallas

Soovi korral täpsustage, millises linnas/linnaosas või vallas teie töökoht asub

3. Mis on Teie peamine töövaldkond?

Korrakaitse

Sotsiaaltöö

Lastekaitse

Haldustegevus

Muu, palun nimetage

4. Kes vastutab kuriteoennetuselase tegevuse eest teie KOVis?

(Valida võib mitu varianti)

Alaline komisjon

Eriotstarbeline komisjon

KOVis on loodud selleks eraldi ametikoht

Ennetustöö on mõne ametniku üks tööülesandeid

Kohalik politsei

MTÜ

Keegi ei tegele sellega

Mõni muu, palun nimetage

5. Millised on komisjoni peamised ülesanded kuriteoennetuse valdkonnas?

(Valida võib mitu varianti)

KOV-i kuriteoennetustöö arengukava ja tegevusplaanide koostamine

Kuriteoennetuse valdkonnas esmatähtsate tegevuste määramine

Kohaliku kuritegevuse kohta andmete koondamine

Kuriteoennetusprojektide valimine

Kuriteoennetusprojektide rahastamine

Turvalisuse valdkonda käsitlevate ettepanekute tegemine KOVile

Muu, palun nimetage

6. Kes on kohaliku kuriteoennetuskomisjoni liikmed?

(Valida võib mitu varianti)

KOV-i esindaja

Politsei esindaja
Kriminaalhoolduse esindaja
Prokuratuuri esindaja
MTÜ esindaja
Erasektori esindaja
Muu, palun nimetage

7. Kui sageli tuleb kuriteoennetuskomisjon kokku?

Vähem kui kord aastas
Üks, kaks korda aastas
Tihedamini kui kaks korda aastas

8. Kas Teie teada on teie KOVis kunagi olnud kohalikku kuriteoennetusosalast tegevust koordineeriv komisjon või selleks eraldi loodud ametikoht?

Jah
Ei
Ei oska öelda

9. Mis põhjusel kaotati kohalik kuriteoennetusosalast tegevust koordineeriv komisjon või ametikoht?

(Valida võib mitu varianti)
Raha puudusel
Poliitilise otsuse tagajärjel
Inimeste puudusel
Muu, palun nimetage

10. Kas kohalikku kuriteoennetusosalast tegevust rahastab mõni loetletutest?

(Valida võib mitu varianti)
Kohalik politsei
Maakonna või KOVi alaealiste komisjon
Kohalik omavalitsus
Erasektori esindaja
Muu, palun nimetage

11. Kas teie asutus toetas 2006. aasta jooksul rahaliselt mõnda kuriteoennetusega seotud kohalikku projekti?

Jah
Ei
Ei oska öelda

12. Kui suure summaga projekte toetati? Kirjutage ligikaudne summa kroonides.

13. Kellega teie asutus tegi 2006. aastal koostööd kuriteoennetuse valdkonnas?

(Valida võib mitu varianti)
Mõne teadus- ja haridusasutusega
Politseiga

Teise KOViiga
Alaealiste komisjoniga
Naabrivalvet koordineeriva MTÜga
Teiste MTÜdega
Erasektoriga
Mitte kellegagi ei tehtud koostööd
Muu, palun nimetage

14. Palun täpsustage, millise teadus- ja haridusasutusega (või selle allüksusega) tegi teie asutus koostööd?

15. Kui edukas on Teie arvates KOVi kuriteoennetusala tegevus?

Väga edukas
Üsna edukas
Mitte eriti edukas
Ei ole üldse edukas

16. Palun märkige vaid need loetletud tegevused, mis iseloomustasid teie KOVi 2006. aastal.

(Valida võib mitu varianti)

Kuriteoennetusala tegevused olid KOVi arengukavas
KOVil oli eraldi kuriteoennetuse arengukava/strateegia
Ümarlaudadel arutati kuriteoprobleeme
Telliti elanike hulgas korraldatavaid turvalisuse teemalisi arvamusküsitlusi
Koguti ja analüüsiti andmeid (sh statistikat) kohaliku kuritegevuse kohta
Probleemsed tänavad, elamupiirkonnad või sihtrühmad (nt noored, narkomaanid jt) olid välja selgitatud
Kohalikele elanikele korraldati kuriteoennetust käsitlevaid üritusi
Viidi ellu kuriteoennetusprojekte
Kohalikus trükisõnas avaldati turvalisust käsitlevaid artikleid
Muu, palun nimetage

17. Kui suures ulatuses on Teie hinnangul KOV viimase aasta jooksul suutnud täita tegevuskavas seatud ülesandeid?

Suures ulatuses
Piisavas ulatuses
Väheses ulatuses
Üldse mitte

18. Palun märkige loetletud tegevustest need, mida teie asutuses on kuriteoennetuse alal tehtud.

(Valida võib mitu varianti)

Kuriteoprobleeme on arutatud ümarlaudadel
KOVil probleemsed tänavad, elamupiirkonnad või sihtrühmad (nt noored, narkomaanid jt) on välja selgitatud
Kohalikele elanikele on korraldatud kuriteoennetust käsitlevaid üritusi

Ellu on viidud kuriteoennetusprojekte

Kohalikus trükisõnas on avaldatud turvavaldkonda käsitlevaid artikleid

Muu, palun nimetage

19. Kas Te olete oma asutuse rakendatud kuriteoennetusmeetmete elluviimist hinnanud?

Jah

Ei

Ei oska öelda

20. Palun kirjeldage, milliseid takistusi on teie asutusel ette tulnud kuriteoennetusalasest tegevuses.

(Valida võib mitu varianti)

Pole piisavalt raha

Pole piisavalt inimesi

Puudub poliitiline tahe

Muu, palun nimetage

21. Mida Teie peate loetletud asjaoludest KOVi kuriteoennetusalasest tegevuses oluliseks?

Palun valige välja kolm kõige olulisemat.

Kohaliku kuriteoennetuse programmi/strateegia/arengukava olemasolu

Politsei registreeritud kuritegevuse statistika analüüsimine

Elanike küsitlemise teel kuriteo- ja turvatunde probleemide väljaselgitamine

Spetsialistide arvamused ennetusmeetmete rakendamise kohta

Riigi rahaline toetus

Muu, palun nimetage

22. Kas Te olete kursis kuriteoennetuse koduleheküljega www.kuriteoennetus.ee?

Jah, tean selle lehe olemasolust, kuid ei ole ise selle sisuga tutvunud

Jah, tean selle lehe olemasolust ja olen ka ise selle sisuga tutvunud

Ei ole kursis

23. Kas teie asutus või Teie ise olete osalenud Justiitsministeeriumi kuriteoennetusprojekti konkursil?

Jah

Ei

Ei tea

24. Miks Te ei ole osalenud Justiitsministeeriumi projektikonkursil?

Puudub hea idee

Nagunii ei võidaks

Ma ei ole kuulnud sellest võimalusest

Asutus, kus töötan, ei saa raha taotleda

Ei ole piisavalt raha omafinantseeringuks/ kaasfinantseeringuks

Muu, palun nimetage

25. Millist abi Teie arvates vajab KOV kohaliku kuriteoennetustöö korraldamiseks?

Palun valige kõige olulisem.

Võimalike ennetusmeetmete valiku tutvustamine kohaliku kuriteoennetustöö edukamaks korraldamiseks

Kohaliku kuriteoprobleemistiku väljaselgitamise meetodite tutvustamine

Konsultatsioonid kuriteoennetuse programmi/strateegia/arengukava koostamiseks

Muu, palun nimetage

Soovi korral lisage siia oma kontaktandmed: e-posti aadress ja telefoninumber.